

STORA UTSKOTTETS UTLÅTANDE 3/2006 rd

Lagmotion med förslag till lag om ett forskningsinstitut för internationella relationer och EU-frågor och till lagar om ändring av lagen om riksdagens tjänstemän och 1 och 10 § i lagen om grunderna för avgifter till staten

Till utrikesutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 5 april 2006 en lagmotion med förslag till lag om ett forskningsinstitut för internationella relationer och EU-frågor och till lagar om ändring av lagen om riksdagens tjänstemän och 1 och 10 § i lagen om grunderna för avgifter till staten (LM 28/2006 rd — Timo Kalli /cent m.fl.) till utrikesutskottet för beredning och bestämde samtidigt att stora utskottet ska lämna utlåtande senast den 12 maj 2006.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- statssekreterare för EU-frågor Antti Peltomäki, statsrådets kansli

- planerings- och forskningschef Eija Limnell, utrikesministeriet
- direktör Markku Kivinen, Alexander-institutet, Helsingfors universitet
- direktör Pia Letto-Vanamo, Institutionen för internationell ekonomisk rätt, Helsingfors universitet
- professor Esko Antola, Åbo universitet
- generaldirektör Raimo Väyrynen, Finlands Akademi
- direktör Tapio Vaahtoranta, Utrikespolitiska institutet
- ordförande Mikko Viitasalo, Stiftelsen för utrikespolitisk forskning.

Dessutom har Helsingfors universitets kansler Kari Raivio lämnat ett skriftligt utlåtande.

LAGMOTIONEN

I lagmotionen föreslås en lag om ett forskningsinstitut för internationella relationer och EU-frågor. Forskningsinstitutet ska verka i anknytning till riksdagen för forskning i internationella po-

litiska och ekonomiska relationer och frågor som berör Europeiska unionen. Tanken är att institutet också ska göra aktuella utredningar på dessa områden.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Stora utskottet föreslog i mars 2005 att riksdagen som sitt hundraårsjubileumsbeslut skulle grunda ett institut i Finland som koncentrerar sig på forskning i EU-frågor. Detta initiativ är en bidragande orsak till att riksdagen fortsatt behandla lagmotionen om ett forskningsinstitut för internationella relationer och EU-frågor. Lagmotionen motsvarar utskottets syn på att Finland saknar en tvärdisciplinär enhet i gränslandet mellan akademiska forskninginstitut (universitet och andra) och det politiska beslutsfattandet som skulle koncentrera sig på att analysera aktuella EU-frågor och göra dem tillgängliga för andra. En sådan tankesmedja i Finland skulle direkt kunna anvisas många uppdrag som för tillfället sköts delvis av ministerier och universitet men som helt klart kräver en ny aktör för att kunna skötas grundligt. Som exempel på sådana uppgifter kan nämnas mindre utredningar med snabb tidtabell om aktuella frågor på unionens agenda. Utredningar av denna typ behövs såväl för beslutsfattande som för den breda samhällsdebatten (media och information till medborgarna). En annan uppgift kunde vara att ordna expertseminarier och därmed aktivera EU-debatten i Finland.

Den kommitté som förbereder riksdagens hundraårsjubileum beslöt våren 2005 inrätta ett forskningsinstitut för behandling av EU-frågor och internationella relationer. Under beredningen har man stannat för en lösning som innebär att Utrikespolitiska institutet blir en del av det nya forskningsinstitutet. Stora utskottet anser denna lösning godtagbar och förordar inrättandet av ett nytt forskningsinstitut.

Avsikten är att institutet ska vara ett oberoende forskningsinstitut i anknytning till riksdagen. Stora utskottet understryker att institutet ska vara en kunskapsproducent och kunskapsspridare som är oberoende i alla avseenden — även av riksdagen. Det är exceptionellt att ett forsk-

ningsinstitut inrättas i anknytning till ett parlament. Institutets internationella trovärdighet och verksamhet i övrigt förutsätter att oberoendet beaktas i alla sammanhang, bl.a. vid utnämningen av förvaltningsorganens ledamöter, institutets direktör och personal, när beslut fattas om forskningsprogram och givetvis i det praktiska forskningsarbetet.

Forskningsinstitutets verksamhetsområde

Enligt lagmotionen är institutets verksamhetsområde mycket brett och omfattar internationella relationer och EU-frågor inom olika vetenskapsområden. Stora utskottet tar fasta på att institutets verksamhetsområde enligt lagmotionen är tudelat och inriktar sig dels på internationella relationer, dels på EU-frågor och att bägge sektorerna ska ha samma dignitet. Även om man under beredningen kom fram till att forskningsinstitutet ska slås samman med Utrikespolitiska institutet och att det ska använda namnet Utrikespolitiska institutet kan inte den slutsatsen dras att forskningsinstitutets verksamhetsområde motsvarar nuvarande Utrikespolitiska institutets verksamhetsområde. Lösningen får inte heller innebära att forsknings- och utredningsarbetet till övervägande del fokuserar på utrikespolitiska frågor. Stora utskottet understryker att avsikten med det forskningsinstitut som inrättas genom jubileumsbeslutet är att i förekommande fall producera vetenskaplig forskning och utredningar inom Europeiska unionens samtliga verksamhetsområden samt om frågor som anknyter till internationella relationer.

Forskningsinstitutets förvaltning

I lagmotionen föreslås att forskningsinstitutet ska ha en trestegsförvaltning. Stora utskottet har jämfört denna modell med andra motsvarande forskningsinstituts förvaltning och kommit fram till att den föreslagna förvaltningen förefaller något tungrodd. Under expertutfrågningen föreslogs det dels att delegationen slopas, dels att det

vetenskapliga rådet slopas men att vetenskaps-samfundet och internationella organisationer måste garanteras en tillräcklig och kompetent representation i förvaltningsorganen. Utskottet uppmanar utrikesutskottet att ta ställning till denna fråga och även till frågan om institutets direktörs exceptionellt omfattande befogenheter att anställa och entlediga personal.

Stora utskottet anser det även mycket viktigt att utnämningen av forskningsinstitutets personal och förvaltningsorgan sker med beaktande av att institutets verksamhetsområde är väldigt brett och sträcker sig från internationella relationer till hela verksamheten inom Europeiska unionen. Personalens kompetens måste täcka in

forskningsinstitutets hela verksamhetsområde. I inledningsfasen innebär detta att man vid rekryteringen av personal bör betona forskning som gäller Europeiska unionen och särskilt annan forskning än yttre relationer. Detta är nödvändigt med hänsyn till att Utrikespolitiska institutets hela personal övergår direkt i det nya forskningsinstitutets tjänst.

Utlåtande

Stora utskottet anför

att utrikesutskottet bör beakta vad som sagts ovan.

Helsingfors den 12 maj 2006

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jari Vilén /saml
vordf. Antti Kaikkonen /cent
medl. Eero Akaan-Penttilä /saml
Mikko Elo /sd
Merikukka Forsius /gröna
Pertti Hemmilä /saml
Toimi Kankaanniemi /kd
Mari Kiviniemi /cent
Johannes Koskinen /sd
Markku Laukkanen /cent
Juha Rehula /cent (delvis)
Kimmo Sasi /saml
Jouko Skinnari /sd

Astrid Thors /sv (delvis)
Kimmo Tiilikainen /cent
Kari Uotila /vänst
Jan Vapaavuori /saml
Matti Väistö /cent
ers. Sirpa Asko-Seljavaara /saml
Marjaana Koskinen /sd
Minna Lintonen /sd
Tuija Nurmi /saml (delvis)
Tapani Tölli /cent
Jutta Urpilainen /sd
Harry Wallin /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Kirsi Pimiä.